

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1990	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 53

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 132

Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά, Μουσική, Θεατρική Αγωγή) των Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 11, περίπτωση ε' και του άρθρου 24, παράγραφος 2, περίπτωση γ' του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167-Α').

2. Τις αριθ. 22, 24 και 37/1989 προτάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

3. Την αριθ. 583/1989 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Σκοπός του Μαθήματος

Σκοπός της Αισθητικής Αγωγής είναι να βοηθήσει τους μαθητές να οργανώνουν δημιουργικά και να εξωτερικεύουν με πληρότητα τις προσωπικές τους εμπειρίες, ιδέες, και συναισθήματα σε ποικίλες εκφραστικές μορφές και να αναπτύξουν προοδευτικά την απαραίτητη ευαισθησία απέναντι στα καλλιτεχνικά δημιουργήματα όπως και σε κάθε εκδήλωση του ωραίου στη φύση και τη ζωή.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

– η ενίσχυση της ευαισθησίας του παιδιού απέναντι στα πράγματα και τις μεταβολές τους και η αξιοποίηση της παρατηρητικότητας ώστε να εμπλουτίσει τον εσωτερικό του κόσμο και να αναπτύξει στενότερη και πληρέστερη επικοινωνία με το περιβάλλον του.

– η καλλιέργεια των αισθήσεων και των αντιληπτικών του ικανοτήτων με τρόπο που θα του επιτρέψει να οργανώνει και να συντονίζει τις δυνάμεις του για παραγωγή δημιουργικού έργου σε ποικίλους εκφραστικούς τύπους.

– η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων όλων των παιδιών σε κάθε ηλικία με τρόπο που θα διασφαλίζεται και θα προωθείται η απρόσκοπτη εξέλιξη και η καταξίωση των ατομικών ενδιαφερόντων, κλίσεων και δεξιοτήτων τους.

– η εξοικείωση, και η αντίστοιχη άσκηση, με τα σύμβολα, τα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες στη δημιουργική τους εργασία, ώστε να εδραιωθεί, ανάμεσα στ' άλλα, το αισθητικό τους κριτήριο.

– η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που είναι αναγκαίες όχι μόνο για καλλιτεχνική έκφραση, αλλά και για την επαγγελματική ζωή και για την εκτίμηση της χειρωναχτικής εργασίας γενικότερα.

– η γνωριμία με τους καλλιτεχνικούς θησαυρούς του έθνους μας όπως και άλλων λαών ώστε να ολοκληρωθεί σχετικά η αισθητική εμπειρία και να γίνει η τέχνη σύμβολο και μέσο συναδέλφωσης των λαών.

Άρθρο 2

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Επιδιώξεις: Με την Εικαστική αγωγή επιδιώκεται τα παιδιά:

– Να γνωρίσουν την Εικαστική γλώσσα, να αποκτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις δομής και λειτουργίας της, μέσα από την ευρύτερη δυνατή εργαστηριακή εξάσκηση με σκοπό την προσωπική αισθητική έκφραση.

– Να αναπτύξουν δεξιότητες:

α) Έμφυτες, όπως παρατηρητικότητα και φαντασία, ώστε με τη συλλογή πολλών ταυτόχρονα πληροφοριών για το σχήμα, το χρώμα, τον όγκο και το χώρο να αποκτήσουν τα παιδιά πληρέστερη επικοινωνία με το περιβάλλον και να εκφράζονται με πρωτότυπους τρόπους.

β) Επίκτητες που αφορούν τη χρήση των υλικών, τον πειραματισμό σε σχέση με τις διάφορες τεχνικές και τη δυνατότητα ποικίλων κατασκευών.

– να αποκτήσουν προσωπικό αισθητικό κριτήριο, ικανότητα αισθητικής συγκίνησης και απόλαυσης κάθε εκδήλωσης του ωραίου στη ζωή και τη φύση, που είναι αποτέλεσμα της προσέγγισης του έργου τέχνης.

Ειδικότερα επιδιώκεται:

Τα παιδιά:

– Να εκφράσουν ελεύθερα και αβίαστα μέσα από τις εικαστικές εφαρμογές τον ψυχικό τους κόσμο και την προσωπική τους γνώμη.

– Να συνειδητοποιήσουν τις μεγάλες τους δυνατότητες στη χρήση των εικαστικών μέσων, αρχίζοντας από εύχρηστα υλικά και απλές τεχνικές.

– Να εθισθούν στην έρευνα, τον πειραματισμό και την κριτική σκέψη ώστε να αναζητούν ποικίλες λύσεις.

– Να ασκηθούν στην παραγωγή έργων που θα αποβλέπουν τόσο στην ικανοποίηση προσωπικών καλλιτεχνικών κλίσεων, όσο και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων του χεριού, χρήσιμων στις πρακτικές ανάγκες της ζωής.

– Να διακρίνουν και να απολαμβάνουν τα χρώματα, τα σχήματα, την υφή και τις άλλες ιδιότητες των πραγμάτων.

– Να συνδέσουν τις βασικές εικαστικές έννοιες (γραμμή, χρώμα, κίνηση, ρυθμό, συμμετρία, σύνθεση κτλ) με τις αντίστοιχες των άλλων τεχνών και με την παρουσία τους στη γύρω πραγματικότητα.

– Να γνωρίσουν όσο γίνεται περισσότερα υλικά, μέσα και τεχνικές που χρησιμοποιούνται στις εικαστικές τέχνες και να ασκηθούν στη χρήση τους.

– Να κατανοήσουν τις εκφραστικές δυνατότητες που προσφέρουν τα διάφορα υλικά στις καλλιτεχνικές προσθέσεις του δημιουργού, ώστε να μπορούν να επιλέγουν κάθε φορά τα ανάλογα υλικά και ταυτόχρονα να μάθουν να αποτιμούν τόσο τις ατομικές τους ικανότητες, οσο και την προσφορά των άλλων.

– Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στα φαινόμενα και στις οπτικές, απτικές και χωρικές ιδιότητες των πραγμάτων και τις μεταβολές τους.

– Να προσεγγίσουν αισθητικά τα έργα των άλλων και την ευρύτερη εικαστική δημιουργία, ελληνική και παγκόσμια, όπως εμφανίστηκε στις διάφορες εποχές.

– Να κοινωνικοποιηθούν μέσα από συλλογικές εργασίες.

2. ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΠΥΡΗΝΕΣ

Θεματικοί πυρήνες, κοινοί για όλες τις δραστηριότητες, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αντικείμενο παρατήρησης, έρευνας, καλλιέργειας της δημιουργικής φαντασίας, διακοσμητικής ή γραφικής επεξεργασίας και εφαρμογής είναι:

Τα βιώματα των παιδιών

– Από το γύρω περιβάλλον (οικογενειακό, σχολικό), τα επίκαιρα γεγονότα, τις γιορτές, την παράδοση.

– Από τα παραμύθια, τις παροιμίες, το φανταστικό ή το παράδοξο, το τυχαίο.

– Από τον προβληματισμό για ευρύτερα κοινωνικά θέματα και έννοιες, όπως ειρήνη, φιλία, μόλυνση περιβάλλοντος κ.α.

– Από άλλες σχολικές μαθήσεις και δραστηριότητες στα πλαίσια της διαθεματικής προσέγγισης της ύλης.

Η ανθρώπινη μορφή – σχήμα – κίνηση, καθεαυτή ή ενταγμένη στο χώρο, μεμονωμένη ή σε ομάδες σε ελεύθερη απόδοση σχηματική ή χρωματική με μορφή συμβολική ή γελοιογραφική.

Το φυσικό περιβάλλον – ορυκτά, φυτά και ζώα με έμφαση στη σχηματική ή χρωματική απόδοσή τους σε ελεύθερη απόδοση.

Το δομημένο περιβάλλον – αστικό, βιομηχανικό, αγροτικό ή φυσικό, μετασχηματισμένο από τον άνθρωπο (πόλεις, χωριά, αρχαιολογικοί χώροι, χώροι πρασίνου κτλ.).

Ο κόσμος των αντικειμένων – βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προϊόντα, μεμονωμένα ή σε σύνθεση (νεκρή φύση) κτλ.

Η σύγχρονη τέχνη και η τέχνη του παρελθόντος – εικαστικά έργα, αρχιτεκτονικά κτλ. δημιουργήματα της έντεχνης και λαϊκής δημιουργίας.

3. ΜΟΡΦΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ως δημιουργικές δραστηριότητες γενικά νοούνται σύμφωνα και με τον κατωτέρω πίνακα:

Α. Δραστηριότητες με δημιουργική – εργαστηριακή μορφή που κινητοποιούν τις ανώτερες νοητικές λειτουργίες και βοηθούν το παιδί να αποκτήσει σταδιακά: α) Συνείδηση των εκφραστικών μέσων, δηλ. του χρώματος, του σχεδίου κτλ. και β) προσωπική αντίληψη για τις βασικές αρχές της σύνθεσης του ρυθμού της κίνησης, του όγκου, του χώρου κτλ.

Οι δραστηριότητες αυτές σχετίζονται: α) με την καθαρά αισθητική έκφραση και δημιουργία και β) με την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων, δηλ. την εκμάθηση διαφόρων τεχνικών και τη χρησιμοποίηση υλικών με πολλούς διαφορετικούς τρόπους.

Β. Οι παράλληλες δραστηριότητες, που αποσκοπούν στο να φέρουν το παιδί σε επαφή με τα έργα τέχνης, να το βοηθήσουν να αναπτύξει προσωπικό αισθητικό κριτήριο και να συνειδητοποιήσει τη σημασία της εθνικής μας και της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομίας, αλλά και να αναπτύξει ανάλογες δημιουργικές Πρωτοβουλίες.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΥΛΙΚΑ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ
Σχέδιο (μονόχρωμο ή πολύχρωμο)		Το σχέδιο είναι το απλούστερο εικαστικό μέσο για αυθόρμητη έκφραση του παιδιού.
	Χαρτί	Το κοινό χαρτί πολυγράφου είναι ματ και κυκλοφορεί σε δύο - τρία είδη ποιοτικά διάφορα μεταξύ τους. Είναι πολύ εύχρηστο και μπορεί να αντικαταστήσει το κλασικό μπλόκ με το προσόν του συγκριτικά πολύ χαμηλού κόστους. Κατάλληλο γι παστέλ, μολύβι, χρωματιστά μολύβια (ξυλομπογιές), μαρκαδόρους κ.ά. Το χαρτί γραφομηχανής είναι πιο λείο από του πολυγράφου και είναι καταλληλότερο για το μαρκαδόρο και τις δαχτυλομπογιές.
	Μολύβι	Μολονότι συνηθισμένο περιορίζει τις εκφραστικές δυνατότητες των παιδιών.
	Κάρβουνο	Μπορεί να φανεί χρήσιμο για γρήγορη σχεδίαση σε μεγάλα περιγράμματα σε χαρτί, πανί ή σε τοίχο. Υπάρχει ειδική γομολάστιχα για κάρβουνο.
	Κιμωλίες (ξυλομπογιές)	Κυκλοφορούν σε διάφορους βασικούς χρωματισμούς. Χρησιμοποιούνται για έργα στον πίνακα, σε χαρτί μέτρου, στον τοίχο κτλ.
	Χρωματιστά μολύβια (ξυλομπογιές)	Συνηθισμένο εικαστικό υλικό στα σχολεία, για μικρού μεγέθους έργο.
	Μαρκαδόροι	Υπάρχουν λεπτοί και χοντροί μαρκαδόροι· οι πρώτοι είναι πιο εύχρηστοι στη σχεδίαση και το χρωμάτισμα μικρών επιφανειών και οι δεύτεροι καλοί για μεγαλύτερες επιφάνειες και γέμισμα.
	Λαδοπαστέλ (OIL PASTEL)	Αρκετά εύχρηστο υλικό. Τα χρώματά τους αναμιγνύονται μεταξύ τους με ελαφριά αλληλοκάλυψη. Κατάλληλα για αρκετές τεχνικές και για ζωγραφική σε χαρτί ματ.
	Κηροπαστέλ(WAX PASTEL)	Σκληρότερα από τα λαδοπαστέλ δίνουν γυαλιστερή επιφάνεια. Χρησιμοποιούνται κυρίως για χρωματιστό σχέδιο και ζωγραφική.
	Ξηρά παστέλ (PASTEL SEC)	Θυμίζουν πολύ κιμωλίες· είναι εύθριστα και ακριβά γ' αυτό και δεν προτείνονται για τα σχολεία. Χρησιμοποιούνται κυρίως από καλλιτέχνες πάνω σε ματ χρωματιστά χαρτόνια τύπου CANSON.
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ	Δαχτυλομπογιές	Οι δαχτυλομπογιές κυκλοφορούν στο εμπόριο σε συσκευασία έξι συνήθως χρωμάτων: Μαύρο, άσπρο, πράσινο, κίτρινο, μπλέ, κόκκινο. Χρησιμοποιούνται σε χαρτί λείο ή ματ. α) Χρήση των δακτύλων για ζωγραφική αντί πινέλων. β)Κάλυψη της επιφάνειας του χαρτιού με δαχτυλομπογιές και χάραξη ή επιζωγράφιση πάνω στην ήδη χρωματισμένη επιφάνεια.
	Ρευστά χρώματα:	
	1. Πλαστικά χρώματα (τοίχου)	Τα αναφερόμενα εδώ είναι τα διαλυτά στο νερό. Κυκλοφορούν σε μεταλλικά κουτιά. Είναι σχετικά φθηνά και γι' αυτό κατάλληλα για το σχολείο.
	Κόλλες	Άχρωμο πλαστικό και χρώματα σε σκόνες.
	3. Τέμπερες, γκονάς. ακρυλικά ακρυλικά	Κυκλοφορούν σε σωληνάριο. Τα υλικά 1,2,3 δουλεύονται παχύρευστα με σκληρά πινέλα και αραιωμένα με πινέλα πιο μαλακά. Δεν αποκλείεται η χρήση άλλων μέσων, όπως σφουγγάρι, ξυλαράκι, σπάτουλα κ.α.
	4. Χρώματα ακουαρέλας (νερομπογιές)	Κυκλοφορούν σε σωληνάρια ή παστίλιες – πλακέτες. Δίνουν διάφορα χρώματα και αυτή τη διαφάνεια πρέπει κανείς να εκμεταλλευτεί, για να τα αξιοποιήσει σωστά. Δουλεύονται με μαλακά πινέλα. Το χαρτί για ακουαρέλα πρέπει να είναι αρκετά χοντρό, για να μπορεί να δεχτεί το νερό.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΥΛΙΚΑ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ
	Πινέλα	Υπάρχουν σε διάφορα μεγέθη και σχήματα (στρογγυλά επίπεδα), σκληρά (από τρίχα χοίρου ή νάυλον), μαλακά (από τρίχα σκίουρου και καμήλας κτλ.).
	Χαρτιά	Το χαρτί του μέτρου (στρατσόχαρτο) είναι αρκετά ανθεκτικό και μπορεί να χρησιμεύσει ιδιαίτερα για ζωγραφική με πινέλα σε μεγάλες επιφάνειες από τη ματ απορροφητική πλευρά. Σε περίπτωση έκθεσης μαθητικών έργων, θα μπορούσε να κολληθούν πάνω του τα έργα και μετά να κρεμαστεί στον τοίχο. Χρησιμοποιείται συχνότατα για την ετοιμασία σκηνικών. Υπάρχει σε λευκόμπεζ χρώμα (σελιλόζα) και ώχρα (κραφτ). Το γκρι χασαπόχαρτο είναι συνήθως κατάλληλο για ζωγραφική με πινέλα από τη ματ όψη. Τα χρωματιστά χαρτόνια τύπου CANSON αρέσουν πολύ στα παιδιά, γιατί έχουν ένα ήδη χρωματιστό φόντο, που πάνω του μπορούν να κάνουν ζωγραφική με παστέλ, κολάζ κ.α.
	Επιφάνειες για ζωγραφική	Η ζωγραφική με πινέλο μπορεί να γίνει σε χαρτί του μέτρου λεπτό ή χοντρό, σε χαρτόνι οποιουδήποτε χρώματος, σε κάμποτ ή άλλο ύφασμα, σε χαρτόκουτα μικρά ή μεγάλα κτλ. Θα μπορούσαν επίσης να ζωγραφίσουν ένα τοίχο του σχολείου με πλαστικά χρώματα τοίχου. Για μεγάλες επιφάνειες και σκηνικά μπορεί να γίνει και ζωγραφική με σφουγγάρι βουτηγμένο στο χρώμα. Εύκολη για τα μεγαλύτερα παιδιά είναι και η ζωγραφική πάνω σε πέτρες στρογγυλεμένες από τη θάλασσα ή κεραμεικά, μπουκάλια ή άλλα αντικείμενα. Στο τέλος, για να μη φθείρονται τα χρώματα και αφού στεγνώσουν τα έργα επικαλύπτονται με μια στρώση βερνίκι επίπλων με φαρδύ πινέλο.
ΠΛΑΣΤΙΚΗ	Πηλός, πλαστελίνη. ΓΛΥΠΤΙΚΗ	ζυμάρι Πλαστική μπορεί κανείς να κάνει με ό,τι πλάθεται: πηλό, πλαστελίνη, ζυμάρι κ.ά. Σαν εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα χέρια, κουταλάκια, στιλό, ξυλάκια κ.α. Τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν εσώγλυφα, ανάγλυφα ή ολόγλυφα έργα
	Σαπούνι - γύψος - πολυστερίνη κ.ά	Γλυπτική, μπορεί να γίνει από μεγαλύτερα παιδιά με κουταλάκι, στρογγυλό ψαλίδι ή σουγιά πάνω σε πλάκα σαπούνι, βρεγμένη πλάκα γύψου, σχεδόν σκληρό πηλό, πολυστερίνη, φλαμούρι (με ειδικά εργαλεία). Γλυπτική σε μεγαλύτερο μέγεθος μπορεί να γίνει πάνω σε αλφαμπλοχ (πορώδες τσιμέντο) με σφυρί και καλεμάκι.
ΤΥΠΩΜΑ	Βασικά είδη τυπώματος Σφραγίδες	: Το είδος αυτό είναι εύχρηστο. Μπορεί να γίνει και από τα παιδιά των μικρών τάξεων. Χρησιμοποιούμε σαν μήτρα για τύπωμα κατάλληλα αντικείμενα (κουμπιά, καπάκια), φρούτα κομμένα στη μέση ή λαχανικά· τα χρωματίζουμε με αυτοσχέδιο ταμπόν ή το πινέλο και τυπώνουμε το σχήμα του σε απορροφητικό χαρτί. Το ίδιο μπορεί να γίνει με πατάτα κομμένη ή πολυστερίνη ή φελιζόλ, αφού προηγουμένως σκαλίσουμε πάνω τους ένα σχήμα.
	Μονοτυπία	Πάνω σε γυαλί ή κατά προτίμηση πλεξιγκλάς (πλαστικό τζάμι) λείο, τα παιδιά ζωγραφίζουν με πινέλο, χρησιμοποιώντας τυπογραφικά μελάνια ή πλαστικά χρώματα. Τοποθετούν κατόπιν με προσοχή πάνω στην ήδη χρωματισμένη επιφάνεια ένα απορροφητικό χαρτί. Πιέζοντας το χαρτί με την παλάμη πάνω στο πλεξιγκλάς, αποτυπώνονται πάνω του όσα είχαν ζωγραφιστεί. Άλλος τρόπος είναι να τυπώσουν από γεμάτη χρώματα επιφάνεια, αφού έχουν προηγουμένως χαράξει πάνω της διάφορα σχέδια.
	Τύπωμα με ανάγλυφες παραστάσεις	Με πινέλο και ρευστά χρώματα ή ρολό τυπογραφείου και τυπογραφικά μελάνια μπορούμε να αναπαραγάγουμε πολλά αντίτυπα έργων από ανάγλυφα (διαμορφωμένα σε σχήμα) χαρτονάκια ή σπάγγους κολλημένα σε χαρτί. Τύπωμα επίσης μπορεί να γίνει μετά τη χάραξη σε επιφάνεια λινόλεουμ, μαλακού ξύλου ή γύψου. Ο χρωματισμός της επιφάνειας μπορεί να γίνει με ρολό ή μελάνια τυπογραφείου.
	Τύπωμα με χαρτόνι - στένσιλ	Χαρτόνια, στα οποία έχουν κοπεί σχήματα, τοποθετούνται πάνω σε απορροφητικό χαρτί. Τα κενά βάφονται με ρευστά χρώματα (με πινέλο, σφουγγάρι ή ψεκασμό).
ΚΟΛΑΖ	Επίπεδο κολάζ	Το κολάζ είναι σύνθεση ομογενών ή ετερογενών στοιχείων, κολλημένω σε μια επιφάνεια. Γίνεται πάνω σε χαρτί ή χαρτόνι λευκό ή χρωματιστό, με κόλλα στιχ κατά προτίμηση. Με χρωματιστές επιφάνειες. Υλικά: κόλες γλασέ, γκοφρέ, χρυσόχαρτο, χρώματα από εικόνες περιοδικών κ.ά. Τα χρωματιστά αυτά χαρτιά μπορούν να κοπούν σε μεγάλα κομμάτια, λουρίδες ή μικρά κομμάτια (σαν ψηφίδες). Φωτοκολάζ: Τα παιδιά μαζεύουν εικόνες από περιοδικά, κόβουν ανθρώπους, σπίτια κ.ά. αντικείμενα και τα συνθέτουν όπως θέλουν, κολλώντας τα στο χαρτί.
	Ανάγλυφο κολάζ	Γίνεται πάνω σε χαρτόνι ή κόντρα πλακέ, ανάλογα με το βάρος των υλικών, με κόλλες υγρές. Υλικά: ξυλάκια, οδοντογλυφίδες, σπίρτα, ζυμαρικά, όσπρια, κουμπιά, καπάκια, κουτάκια, κομμάτια ύφασμα, χαρτιά διάφορα,

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΥΛΙΚΑ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ
		φλούδες δένδρων, ξερά φύλλα ή λουλούδια, μπαμπάκι, μαλλί, θαλασσινά όστρακα κ.ά.
	Τρισδιάστατες κατασκευές	Οι κατασκευές τριών διαστάσεων μπορούν να γίνουν με: κουτιά, πλαστικά μπουκάλια, φελιζόλ, ξυλάκια, διάφορα άχρηστα υλικά. Πάνω σ' αυτά μπορούν να επικολληθούν διάφορα αντικείμενα. Ιδέες κατασκευών: Κούκλες από εφημερίδες, μπουκάλια, κουτιά κ.ά. ρομπότ, τρενάκια ή αυτοκίνητα από κουτιά, μακέτες πόλεων και σκηνικών, σύνθετες μάσκες κτλ.
	Μικτό κολάζ	Τα πιο πάνω είδη κολάζ μπορεί να επενδυθούν ή να επιζωγραφιστούν.
ΥΦΑΝΤΙΚΗ (Ταπισερί)	Κόλες γλασέ, ύφασμα, σπάγκοι, μαλλί	Μια εισαγωγή στην έννοια της υφαντικής είναι το «διασταύρωμα» κάθετα και οριζόντια με κόλλες πολύχρωμες. Δηλ. λουρίδες ενός χρώματος μπορούν να παίξουν το ρόλο του στημονιού και άλλες (ίσως πολύχρωμες), το ρόλο του υφαδιού. Επίσης το ίδιο θα μπορούσε να γίνει με πολύχρωμα κουρελάκια από ύφασμα. Σε υποτυπώδη και ελαφρύ αργαλειό μπορεί να μεταβληθεί ένα κομμάτι χαρτόνι, όχι πολύ μεγάλο. Κάνουμε εγκοπές, ανά 5 χιλ. στις δύο οριζόντιες πλευρές του και μετά τυλίγουμε σφιχτό γύρω-γύρω σπάγγο για στημόνι. Σαν υφάδι μπορούν να χρησιμοποιηθούν μαλλιά πλεξίματος, που τα περνούμε τσιμπιδάκι, παραμάνα, χοντρή σακοράφα ή καλάμι κομμένο. Κατ' αναλογία μπορούμε να ετοιμάσουμε αργαλειό από τελάρο ζωγραφικής ή κορνίζα με καρφάκια πάνω και κάτω. Απλοί έτοιμοι αργαλειοί υπάρχουν σε καταστήματα ειδών ζωγραφικής ή χόμπυ και περιέχουν έντυπα χρήσης τους.
ΥΦΑΣΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ	Ύφασμα, κλωστές, χάντρες, καναβάτσο	Συνθέσεις που δημιουργούμε ράβοντας τα υλικά σε καναβάτσο ή άλλη βάση.
ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ		Συνθέσεις διακοσμητικής μπορεί να γίνουν σε: – Επίπεδη μορφή (σε χαρτί, πανί, γυαλί κ.α.) – Κατασκευή ανάγλυφη (σε χαρτόνι ή άλλη βάση) με σπιρτόξυλα, κουτιά, καπάκια και άλλα αντικείμενα). – Έτοιμα αντικείμενα (σε βάζα, κουτιά, μπουκάλια). – Σχολικούς χώρους (αίθουσες διδασκαλίας, τελετών κ.ά.).
ΑΛΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ	Βιτρώ	Ζωγραφική σε γυαλί
	Πυρογραφία	Σε δέρμα ή κόντρα πλακέ.
	Κεραμική	Σκεύη με μασουράκια πηλού κτλ.
	Μομπίλ	Αιωρούμενες κατασκευές με σύρμα και αντικείμενα.
	Παιχνίδια	Κούκλες, χαρταετοί κτλ.
	Φύλλο χαλκού	Διαμορφώνεται με κατάλληλα εργαλεία· οξυδώνεται ή επιζωγραφίζεται με ψυχρά σμάλτα.
ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ		Παράλληλα με την ενεργητική ενασχόλησή τους με τις διάφορες μορφές εικαστικών δραστηριοτήτων τα παιδιά εμπλουτίζουν τις εμπειρίες και τα ερεθίσματά τους με επισκέψεις σε χώρους καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος, όπως μουσεία, εκθέσεις, εργαστήρια καλλιτεχνών και σε χωριά, εργοστάσια, λιμάνια κτλ. Επίσης τα παιδιά παρωθούνται: – Να κάνουν συλλογή από φωτογραφίες και καρτ-ποστάλ έργων τέχνης αξιόλογων κτιρίων, μνημείων, φυσικών μορφών (βράχων, δέντρων κτλ.) για τη δημιουργία αρχείων καλλιτεχνικού υλικού. – Να συμμετέχουν σε εκθέσεις παιδικών έργων (χωρίς αξιολογικό χαρακτήρα) – Να διοργανώνουν εκθέσεις με ανάτυπα έργων τέχνης. – Να ενημερώνονται για ορισμένους καλλιτέχνες και μεγάλες περιόδους της τέχνης. Για το σκοπό αυτό μπορεί να γίνεται παρουσίαση της τέχνης με οπτικοακουστικά μέσα και συλλογές άρθρων και αποκομμάτων από εφημερίδες και περιοδικά. – Να παρακολουθούν σημαντικά καλλιτεχνικά γεγονότα, καθώς και την παράδοση του τόπου τους. – Να συντάσσουν εικονογραφημένα περιοδικά εφημερίδες. – Να αναπτύσσουν φωτογραφική δραστηριότητα (όπου υπάρχει δυνατότητα) ώστε να γίνει μια πρώτη προσέγγιση προς την τέχνη της φωτογραφίας. – Να κάνουν διακόσμηση του σχολικού χώρου και αν υπάρχει δυνατότητα να κάνουν ευρύτερη αισθητική διαμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος (κηποτεχνία κ.ά.).

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ: Βασικές προϋποθέσεις για επιτυχία της διδασκαλίας είναι:

– Ο προγραμματισμός του αντικειμένου και η προετοιμασία του χώρου και του υλικού.

– Η αναγνώριση των ατομικών διαφορών των παιδιών.

– Η επιδίωξη της ελεύθερης εικαστικής έκφρασης.

– Η ευαισθητοποίηση απέναντι στα υλικά.

Η μεθοδολογία του μαθήματος πρέπει να βασίζεται στην αρχή της ερευνητικής – δημιουργικής μάθησης, και επομένως στην ελεύθερη και ανεξάρτητη έκφραση της προσωπικότητας του μαθητή. Φυσικά, το ίδιο δικαίωμα πρέπει να αναγνωρίζεται στο δάσκαλο σε ό,τι αφορά στην επιλογή των δραστηριοτήτων, υλικών και ενοτήτων, σύμφωνα με τις αντικειμενικές συνθήκες που υπάρχουν στο κάθε σχολείο, το επίπεδο της τάξης, ως προς τις προϋπάρχουσες εμπειρίες κτλ.

Ο εκπαιδευτικός τέχνης δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα, δεν επεμβαίνει στο παιδικό έργο άμεσα ή έμμεσα, δεν πιέζει ούτε επιβάλλει ομοιόμορφο τρόπο ανάπτυξης του θέματος. Από την άλλη όμως πλευρά δεν αποσύρεται στο περιθώριο, εγκαταλείποντας το παιδί. Η θέση του είναι πάντοτε δίπλα στο παιδί για βοήθεια σε θέματα υλικών και τεχνι-

κών. Είναι ο σύμβουλος που παρωθεί, δίνει ερεθίσματα για προβληματισμό, προτείνει, ενθαρρύνει, δραστηριοποιεί, ενθουσιάζει και τέλος συνοψίζει.

Για την ανανέωση του ενδιαφέροντος και για να δοθεί σε όλα τα παιδιά η δυνατότητα για ερευνητική – δημιουργική μάθηση πρέπει:

– Οι δραστηριότητες να εναλλάσσονται.

– Να παρέχονται πολλά υλικά για πειραματισμό και να υποδεικνύονται οι διάφοροι τρόποι χρήσης τους, ώστε να γίνει κατανοητό στα παιδιά το μεγάλο περιθώριο που τους παρέχεται για ανάπτυξη προσωπικών πρωτοβουλιών.

– Να δίνονται συχνά ευκαιρίες για ομαδικές εργασίες που θα διευκολύνουν την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων.

– Να αποφεύγονται αντιγραφές προτύπων, να δίνονται εικαστικά ερεθίσματα και να ενθαρρύνουμε τα παιδιά στην ανάπλαση της γύρω πραγματικότητας.

Το διάγραμμα της διδασκαλίας διαρθρώνεται σε τρία στάδια:

α) της παρώθησης στη δημιουργία,

β) της δημιουργικής – εργαστηριακής πραγμάτωσης,

γ) της εξέτασης του αποτελέσματος.

Κατά τη διδασκαλία:

α) Δίνεται περισσότερη σημασία στη διαδικασία και λιγότερη στο αποτέλεσμα.

β) Εκτιμάται το ενδιαφέρον και η συγκέντρωση του παιδιού, η δυσκολία της εργασίας και η προσπάθεια που καταβάλλεται.

γ) Το εικαστικό αποτέλεσμα χρησιμοποιείται για ανατροφοδότηση των γενικότερων δραστηριοτήτων.

Άρθρο 3

ΜΟΥΣΙΚΗ

1. ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ: Με τη Μουσική αγωγή επιδιώκεται:

Η αφύπνιση των μουσικών δυνάμεων του παιδιού και η καλλιέργειά τους, έτσι ώστε να είναι σε θέση να τις χρησιμοποιεί σε ατομικές ή συλλογικές μουσικές εκδηλώσεις.

Η ανάπτυξη της μουσικής ευαισθησίας του παιδιού, ώστε να μπορεί να απολαμβάνει το ρυθμό, την αρμονία, τη μελωδία, καθώς και την ιδιαίτερη εκφραστική δύναμη μιας μουσικής σύνθεσης.

Η ενεργοποίηση των ατομικών δημιουργικών μουσικών δυνάμεων του παιδιού και η ικανοποίηση των ενδιαφερόντων και των ιδιαίτερων κλίσεών του.

Η εξοικείωση του παιδιού με τα μουσικά σύμβολα και όργανα, η άσκηση στη χρησιμοποίησή τους για την εκτέλεση απλών μουσικών συνθέσεων και η ενθάρρυνση στις τυχόν απόπειρές του για μουσικές συνθέσεις, για να μπορεί να εκφράζεται ελεύθερα.

Η ανάπτυξη νέων ενδιαφερόντων και διαθέσεων για συμμετοχή του παιδιού σε οργανωμένες μουσικές εκδηλώσεις και η καλλιέργεια της ικανότητας να αισθάνεται ανάλογη αισθητική συγκίνηση.

Τέλος με τη μουσική αγωγή επιδιώκεται το παιδί να έρθει σε επαφή με τους μουσικούς θησαυρούς του λαού μας και των άλλων λαών έτσι ώστε, όχι μόνον να αισθάνεται την ανάλογη αισθητική συγκίνηση, αλλά να εκτιμά σωστά τις διάφορες μουσικές δημιουργίες, οι οποίες αποτελούν ένα μέσο για την επικοινωνία και συναδέλφωση των λαών.

Γενικές ενότητες	Μερικότερες ενότητες	Στόχοι	Υλικά – Δραστηριότητες
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	1. Ακρόαση – Προσοχή, διάκριση, απομνημόνευση ήχων.	Τα παιδιά: Να αναγνωρίζουν διάφορους ήχους. Να διακρίνουν έναν ήχο ανάμεσα σε άλλους. Να διακρίνουν φυσικούς ήχους από τεχνητούς. Να επισημάνουν την σημασία της χροιάς στη διάκριση ήχων και με βάση τη χροιά. Να διακρίνουν τις φωνές σε γυναικείες ψηλές υψίφωνες (σοπράνο) & χαμηλές μεσόφωνες (μέτζο) και τις αντίστοιχες αντρικές (τενόροι, μπάσοι). Να γνωρίζουν βασικά μουσικά όργανα (κρουστά, έγχορδα, πνευστά). Να διακρίνουν τον ιδιαίτερο ήχο που παράγει το κάθε όργανο. Να επισημάνουν τις ηχητικές διαφορές που προκύπτουν αν αλλάξουμε τη θέση κρούσης ή τον τρόπο χρήσης ενός οργάνου.	Υλικά: Μπουκάλια, σωλήνες, ξύλα κ.α. Διάφορα όργανα ή εικόνες τους. Ηχογραφημένα παραδείγματα φυσικών ή τεχνητών ήχων, φωνές παιδιών, ήχων που παράγονται από διάφορα όργανα. Δραστηριότητες: – Τα παιδιά ακούνε διάφορους ήχους που προέρχονται από ποικίλες πηγές (φλοίσβος, θρόισμα, κελάρυσμα, θόρυβος μηχανής, ήχος από μέταλλο, ξύλο κτλ.). – Τα παιδιά ακούνε ήχους που προέρχονται από πηγές που δεν βλέπουν. Ακούνε τη φωνή ενός συμμαθητή τους που δε βλέπουν. Ακούνε ταυτόχρονα δύο ή και τρεις γνώριμες φωνές και καλούνται να τις αναγνωρίσουν. – Ακούνε ηχογραφημένα παραδείγματα γυναικείων ή αντρικών φωνών, ψηλών ή χαμηλών. – Τα παιδιά βλέπουν ένα μουσικό όργανο και ακούνε τον ήχο του. – Ακούνε τον ήχο ενός οργάνου που δε βλέπουν. – Χτυπούνε ένα τύμπανο στη μέση και στην άκρη και παρατηρούν τη διαφορά των ήχων. Κάνουν το ίδιο με διάφορα έγχορδα και παράγουν ήχους σκληρούς (μεταλλικούς) ή μαλακούς (φλάουτο).
	2. Η έννοια του τονικού ύψους	Να ξεχωρίζουν ακουστικά μια νότα ανάμεσα στις άλλες. Να διακρίνουν μια ψηλή από μια χαμηλή νότα. Να μάθουν μια φυσική κλίμακα και να την παραστήσουν σχηματικά. Να εισαχθούν βαθμιαία στην ανάγνωση των φθογγοσήμων. Να επισημαίνουν ακουστικά τις διαφορές ανάμεσα στις μείζονες και τις ελάσσονες κλίμακες.	Υλικά: Μουσικά όργανα, γλάστρες διαφόρων μεγεθών ποτήρια, σωλήνες κ.ά. υλικά διαφόρων μεγεθών. Πεντάγραμμο (αν είναι δυνατό) σε μαγνητικό πίνακα με μαγνητισμένα κυκλάκια, αυτοσχέδιες κλίμακες από κυβάκια με 12 σκαλοπάτια. Δραστηριότητες: Συμβολίζουμε με γράμματα α και β δύο νότες με μεγάλη απόσταση ως προς το ύφος. Παίζουμε τις νότες σε διαφορετική σειρά π.χ. (αβ) (βα) (αα) (ββ) (βαβ) κτλ. Και οι μαθητές τις αποκρυπτογραφούν Αυξάνουμε τον αριθμό των φθογγοσήμων προοδευτικά και ασχούμε τους μαθητές όπως παραπάνω. Π.χ. (αβγ) (βγα) κτλ. Συμβολίζουμε το ύφος με σκαλοπάτια και τις βασικές νότες με τους αριθμούς 1, 2, 3, 4, 5 κτλ. Σχηματίζουμε την κλίμακα του Ντο παραστατικά και στη θέση των αριθμών βάζουμε τα ονόματά τους: Ντο, Ρε, Μι κτλ.

Γενικές ενότητες	Μερικότερες ενότητες	Στόχοι	Υλικά – Δραστηριότητες
	3. Ρυθμός TEMPO Διάρκεια Μέτρο	Να κατανοήσουν την έννοια του ρυθμού και του TEMPO. Να κατανοήσουν την έννοια της επιτάχυνσης (ACCEL) και της επιβράδυνσης (GALL) ενός (TEMPO). Να μάθουν να μετρούν και σιωπηρά. Να κατανοήσουν την έννοια του ρυθμικού κυττάρου. Να μάθουν να συνδέουν το ρυθμό με το λόγο (προτάσεις ή λέξεις) και να κατασκευάζουν το έλλογο ρυθμικό κύτταρο. Να προσεγγίσουν την έννοια του ρυθμικού «διαλόγου». Να διακρίνουν τη διάρκεια ενός ήχου. Να μάθουν τις υποδιαιρέσεις: μισό, τέταρτο, όγδοο και τα αντίστοιχα σύμβολά τους.	Υλικά: Διάφορα κρουστά καθορισμένου και ακαθόριστου τονικού ύψους. Χρονόμετρο. Μουσικά όργανα που παράγουν διαρκείς ήχους (μελόντικα, φλογέρα). Δραστηριότητες: Με παλαμάκια παράγουν ισόχρονα χτυπήματα, άλλοτε άργα και άλλοτε γρήγορα. Επαναλαμβάνουν το ίδιο χτυπώντας διάφορα όργανα. Επιταχύνουν ή επιβραδύνουν το ρυθμό των ισόχρονων χτυπημάτων. Ενώ παράλληλα μετρούν φωναχτά ή από μέσα τους. Σχηματίζουν απλούς ρυθμούς 4/4 και 3/4 και 2/4 και τους ίδιους ρυθμούς τους επαναλαμβάνουν άλλοτε αργά και άλλοτε γρήγορα για την κατανόηση του TEMPO. Οι μαθητές (ή ομάδα μαθητών) κρατούν διάφορα κρουστά και μιμούμενοι το δάσκαλο παράγουν ρυθμικά κύτταρα, τα συνδέουν στη συνέχεια με προτάσεις και τα λένε φωναχτά τονίζοντας ιδιαίτερα τις συλλαβές που πρέπει π.χ. 7/8 πήγα να παίξω μπάλα κτλ. Μιμούνται διάφορα ρυθμικά κύτταρα και σχηματίζουν «διαλόγους». Αναγνωρίζουν γνωστά ρυθμικά κύτταρα. Σχηματίζουν αυτοσχέδια ρυθμικά κύτταρα ή βρίσκουν το ρυθμό σε απλά μουσικά κομμάτια. Τραγουδούν μια μεσσαία νότα και την κρατούν όσο κρατούν την αναπνοή τους. Ύστερα την ίδια νότα την κρατούν όσο διαρκεί το πέταγμα ενός μαντηλιού σε μικρό ύψος κι αργότερα σε μεγαλύτερο ύψος. Με διάφορα παιγνίδια συνειδητοποιούν το γεγονός της διαφορετικής διάρκειας, που τη συμβολίζουν αρχικά με το μήκος μιας οριζόντιας γραμμής. Ορίζουν μια διάρκεια είτε με βάση την αναπνοή, είτε χρονομετρημένη, π.χ. διάρκεια 8΄΄ να αντιστοιχεί με ένα ολόκληρο. Δίνουν και τις υποδιαιρέσεις της που τις παρασταίνουν με το αντίστοιχο μήκος της οριζόντιας γραμμής ή με τον αντίστοιχο χρόνο. π.χ. ολόκληρο μισό τέταρτο όγδοο κτλ.
		Να επισημάνουν την έννοια του μουσικού μέτρου και το ρόλο της διαστολής. Να αναγνωρίζουν απλά μέτρα. Να επισημάνουν την έννοια και την ανάγκη της παύσης και να εντοπίσουν τις διαφορές διάρκειάς της. Να διαβάζουν και να γράφουν τα σύμβολα των παύσεων.	Μαθαίνουν τα σύμβολα: ολόκληρο 𝅝, μισό 𝅗𝅥, 1/4 ♩, 1/8 ♪ κτλ. Με το παιχνίδι του μαντιλιού που πετάμε στον αέρα και το ξαναπιάνουμε ασκούμε τα παιδιά στις διάφορες διάρκειες της παύσης.
	4. Ένταση του ήχου	Να ξεχωρίζουν ένα δυνατό ήχο από έναν αδύνατο και να επισημαίνουν βασικές ενδιάμεσες διαβαθμίσεις. Να κατανοήσουν τη δυνατότητα προοδευτικής αύξησης των ήχων (GRESG) ή και το αντίστροφο (DIM). Να διαβάζουν τα σύμβολα P, F και να τα χρησιμοποιούν στη μουσική ανάγνωση. Να συνηθίσουν να απολαμβάνουν την ακρόαση ενός μουσικού κομματιού σε μια σωστή ένταση.	Υλικά: Ραδιόφωνο ή κασετόφωνο, ένα κρουστό όργανο. Δραστηριότητες: Ακούνε ένα ραδιοφωνικό σταθμό, γυρίζοντας δεξιά ή αριστερά το κουμπί της έντασης και συγκρίνουν τον ήχο. Χτυπούν ένα τύμπανο σιγά, δυνατότερα, πολύ δυνατά και συγκρίνουν τους παραγόμενους ήχους. Συμβολίζουν το δυνατό ήχο με το δεξί χέρι ψηλά τον αδύνατο ήχο με το χέρι χαμηλά και ανάλογα τις ενδιάμεσες διαβαθμίσεις. Ζητάμε από τους μαθητές να παράγουν έναν ήχο (τον ίδιο πάντοτε), χτυπώντας ένα κρουστό όργανο δυνατά ή λιγότερο δυνατά, ανάλογα με την υπόδειξη του δεξιού μας χεριού. Μεθοδεύουμε παιγνίδια, όπως η αναζήτηση κρυμμένου θησαυρού, που, όταν τον πλησιάζει, δυναμώνουμε τον ήχο, όταν απομακρύνεται τον χαμηλώνουμε.

Γενικές ενότητες	Μερικότερες ενότητες	Στόχοι	Υλικά – Δραστηριότητες
			Λέμε στα παιδιά να παράγουν συνεχώς έναν ήχο (σε μελόντικα ή σε κρουστό) όσο ένα μαντίλι, που το πετάμε, βρίσκεται στον αέρα και να σταματούν όταν πέφτει. Ξαναρχίζουν όταν το ξαναπετάμε. Χρονομετρούν τη διάρκεια της παύσης και ορίζουν το ολόκληρο και τις υποδιαιρέσεις του.
	5. Μελωδία	Να διακρίνουν απλά μελωδικά θέματα. Να ξεχωρίζουν το SOLO από το TUTTI. Να μάθουν ρυθμικούς και μελωδικούς κανόνες.	Υλικά: Ηχογραφημένα παραδείγματα απλών μελωδικών μοτίβων και τα γνωστά τραγούδια. Δραστηριότητες: – Μια ομάδα κρατά συνεχές ίσον μια άλλη τραγουδά μια απλή βυζαντινή μελωδία. – Τα παιδιά κρατούν συνεχές ίσον, ενώ ο δάσκαλος παίζει και τραγουδά μελωδίες, προσπαθώντας να τα παρασύρει. – Μιμούνται απλά μελωδικά μοτίβα από 3-4 νότες. Στην συνέχεια σχεδιάζουν δικά τους και τα προσαρμόζουν σε προτάσεις. – Ακούνε μουσικά κομμάτια και εντοπίζουν τα μοτίβα ή θέματα ή την ερώτηση και την απάντηση, αν υπάρχει.
	6. Απλά στοιχεία αρμόνησης, συνήχησης.	Να προσεγγίσουν εμπειρικά την έννοια της συνήχησης (δίφωνης, τρίφωνης κτλ.). Να κατανοήσουν ότι η μουσική κατασκευή είναι μια οργάνωση ήχων. Να προσεγγίσουν την σημασία των συγχορδιών σε κάθε μουσική κατασκευή.	Δραστηριότητες: Διάφορα υλικά όπως γραμμές, γωνίες κ.ά. τα οργανώνουν και σχεδιάζουν έναν κύβο. Άλλα υλικά τα οργανώνουν και κατασκευάζουν οικοδομή. Με όμοιο τρόπο επιχειρούν να κατανοήσουν πως οι ήχοι οργανώνονται σε μουσική κατασκευή. π.χ. υλικά ανοργάνωτα κτλ. Μελωδία τα ίδια υλικά οργανωμένα Συγχορδίες
	7. Δημιουργικές εργασίες	Να προσεγγίσουν εμπειρικά τη δυνατότητα της μουσικής, να περιγράφει καταστάσεις, να εκφράζει συναισθήματα φόβου, χαράς, λύπη κ.ά.	Υλικά: Ηχογραφημένα παραδείγματα από προγραμματική ή περιγραφική μουσική κ.ά. Δραστηριότητες: Ακούνε μουσικά θέματα και σημειώνουν αν εκφράζουν χαρά, λύπη, κτλ. ή ζωγραφίζουν ό,τι θεωρούν αντίστοιχο. Βρίσκουν τα μουσικά θέματα που ταιριάζουν σε εικόνες που προβάλλονται.
		Να αυτοσχεδιάζουν προσπαθώντας να εκφραστούν ελεύθερα. Να συνοδεύουν με κατάλληλη μουσική υπόκρουση ποιήματα, πεζά, διάφορα σκέτς κτλ.	Χρησιμοποιούν διάφορα μουσικά κομμάτια ως υπόκρουση σε πεζά, ποιήματα κ.ά. ή και δημιουργούν την ανάλογη υπόκρουση τα ίδια τα παιδιά.
	8. Απλά στοιχεία μορφολογίας	Να ακούσουν χαρακτηριστικά δείγματα των κυριότερων ειδών της μουσικής (όπερα, συμφωνία, κονσέρτο κ.ά.). Να προσεγγίσουν την ιδιαιτερότητά τους. Να απολαύσουν τους διάφορους εκφραστικούς τρόπους της μουσικής.	Υλικά: Κατάλληλα ηχογραφημένα ή βιντεοσκοπημένα παραδείγματα. Δραστηριότητες: Ακούνε παραδείγματα και εντοπίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Επιπλέον εντοπίζουν το ρυθμό, τη μελωδία, την ερώτηση - απάντηση, τους πιθανούς «διαλόγους» κτλ. Αναφέρονται στη ζωή των συνθετών.
Β. ΤΡΑΓΟΥΔΙ	1. Δημοτική παράδοση	Να μάθουν χαρακτηριστικά τραγούδια από τη δημοτική μας παράδοση με έμφαση σε εκείνα του διαμερίσματός τους. Να μάθουν τη μουσική από χαρακτηρισμούς ελληνικούς χορούς. Να προσεγγίσουν το ιδιαίτερο ύφος των τραγουδιών της δημοτικής μας παράδοσης.	Υλικά: Διάφορες μουσικές ανθολογίες, ηχογραφημένα τραγούδια από όλα τα είδη και - αν είναι δυνατό - από παιδικές χορωδίες. Ηχογραφημένα παραδείγματα από χαρακτηριστικά είδη μουσικής: όπερα, συμφωνία κτλ. Δραστηριότητες: Οι μαθητές παρακολουθούν ομαδικά και ατομικά παιδικές χορωδίες ή συναυλίες, ρεσιτάλ κ.ά. Προσκαλούνται στο σχολείο χορωδίες άλλων σχολείων όχι κατ' ανάγκη δημοτικών.

Γενικές ενότητες	Μερικότερες ενότητες	Στόχοι	Υλικά – Δραστηριότητες
	2. Βυζαντινή	Να μάθουν απλά μέλη της θείας λειτουργίας, καθώς και απλά βυζαντινά τροπάρια (απολυτίκια, κοντάκια, κτλ.) με έμφαση σε εκείνα των ήχων ή των μεγάλων εορτών. Να ασκηθούν στη χρήση του «ίσο» και να προσεγγίσουν το ιδιαίτερο ύφος της βυζαντινής μουσικής.	Καταγράφουν και ηχογραφούν με τη βοήθεια του δασκάλου και των γονέων τους τραγούδια της δημοτικής παράδοσης, ιδιαίτερα της περιοχής και σχηματίζουν μικρό αρχείο για το σχολείο. Οργανώνουν χορωδία στο σχολείο
	3. Έντεχνα τραγούδια Ελλήνων και ξένων συνθετών.	Να μάθουν επιλεγμένα τραγούδια από όλο το εύρος του ακουστικού περιβάλλοντός τους, αλλά με περιεχόμενο στίχων, που προωθεί τις γνωστές και παραδεχτές αξίες της ελληνικής κοινωνίας και που προβλέπονται από τους γενικούς σκοπούς της Δ/θμιας εκπαίδευσης.	
	4. Μουσική παράδοση άλλων λαών.	Να ακούσουν και να μάθουν ένα περιορισμένο αριθμό τραγουδιών από τη μουσική παράδοση άλλων λαών.	
	5. Επίκαιρα τραγούδια	Να μάθουν τραγούδια κατάλληλα για τις σχολικές γιορτές (θρησκευτικές, εθνικές κτλ.). Να νιώσουν τη δύναμη της μουσικής μέσα από όλα τα είδη του τραγουδιού.	
Γ. ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ	1. Χορήγηση οργάνων ακαθόριστου τονικού ύφους. 2. Εκμάθηση οργάνων καθορισμένου ύφους.	Να χρησιμοποιούν αλλά και να κατασκευάζουν απλά κρουστά, κυρίως, όργανα, όπως ντέφια, τρίγωνα κ.ά. Να μάθουν απλά μουσικά όργανα (φλογέρα, μελόντικα κ.ά.) Να δημιουργήσουν στο σχολείο απλά συγκροτήματα.	Υλικά: Ντέφια, τρίγωνα, διάφορα τύμπανα, κουδουνάκια διάφορα, κυλινδρικά ξύλα, μεταλλικοί σωλήνες διαφόρων μεγεθών. Δραστηριότητες: Δοκιμάζουν τους ήχους που παράγουν και επισημαίνουν διάφορα στοιχεία: ύφος, διάρκεια, ένταση, ρυθμός. Τα παιδιά, ανάλογα με τις δυνατότητές τους, ασχούνται στη χρήση ενός απλού οργάνου συνήθως σε συνδυασμό με ένα απλό τραγούδι ή με ένα μουσικό παιχνίδι. Συμμετέχουν σε σύνολα με φλογέρες, κρουστά οργανάκια, μελόντικες κ.α.
Δ. ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	1. Επισκέψεις μουσικών ομίλων στο σχολείο.	Να έρθουν σε επαφή με άμεσο τρόπο με την μουσική.	Δραστηριότητες: Προετοιμασία των παιδιών για την παρακολούθηση μουσικών εκδηλώσεων: επίδειξη των μουσικών οργάνων που θα ακούσουν, αναφορά στα μουσικά έργα (είδος κτλ.), στοιχεία βιογραφίας των συνθετών.
	2. Παρακολούθηση συναυλιών από την τάξη ή το σχολείο.	Να αποκτήσουν σωστή στάση ως ακροατές συναυλιών.	Έκφραση γνώμης και αξιολόγηση του μουσικού γεγονότος μετά την ακρόαση.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:

– Βάση για τη διδασκαλία της μουσικής αποτελεί η αρχή ότι το παιδί πρέπει να έρχεται σε άμεση επαφή με τον ήχο.

– Το σχολείο πρέπει να δίνει ίσες ευκαιρίες στα παιδιά, ώστε το καθένα να πλησιάζει και να αφομοιώνει την ύλη της μουσικής με το δικό του τρόπο. Παράλληλα θα πρέπει να κάνει το παιδί να καταλάβει ότι η μουσική δεν είναι μια τέχνη για τους λίγους, αλλά μια μορφή έκφρασης για όλους, μια «παγκόσμια γλώσσα».

– Κάθε διδακτική προσπάθεια να παίρνει απαραίτητα την μορφή μιας διαδικασίας παιχνιδιού, ο δάσκαλος, πρώτος αυτός, να σπάσει το όποιο φράγμα των αναστολών του και να συμμετέχει ενεργητικά, ώστε να δημιουργηθεί το απαραίτητο κλίμα που θα ευνοήσει την ελεύθερη έκφραση των παιδιών.

– Οι διάφορες μουσικές δραστηριότητες (ακρόαση, τραγούδι, εκμάθηση οργάνου, αναγνώριση ρυθμών κτλ.) δεν αποτελούν ανεξάρτητους τομείς εργασίας αλλά διαπλέκονται κατάλληλα, ώστε τελικά να αποτελέσουν κάτι το ενιαίο και αδιάσπαστο, που είναι η μουσική έκφραση.

– Η χρήση απλών οργάνων (ντέφι, τύμπανο, τρίγωνο, μεταλλόφωνα κτλ.) από τα ίδια τα παιδιά κρίνεται ως ιδιαίτερα αναγκαία. Για το λόγο αυτόν η προμήθειά τους ή η κατασκευή ορισμένων θα πρέπει να αποτελεί σταθερή μέριμνα όλων των υπεύθυνων. Βάση της διδακτικής διαδικασίας μπορούν να αποτελέσουν τα συστήματα όπως του Ορφ και του Κοντάγυ.

Σημειώνεται ακόμη ότι σε ότι αφορά το δυτικό τρόπο γραφής της μουσικής, σε καμιά περίπτωση αυτό δε θα πρέπει να αποτελεί τον τελικό σκοπό της διδασκαλίας, που είναι η ανάπτυξη της μουσικής ευαισθησίας του παιδιού και κυρίως η ελεύθερη έκφρασή του μέσω της μουσικής.

Ιδιαίτερα για τη διδασκαλία των τραγουδιών σημειώνονται και τα παρακάτω:

– Τα τραγούδια να επιλέγονται από το ακουστικό και μη περιβάλλον των παιδιών αλλά με περιεχόμενο στίχων που προωθεί τις γνωστές και παραδεχτές αξίες της Ελληνικής κοινωνίας και που προβλέπονται από τους γενικούς σκοπούς της Α/βάθμιας εκπαίδευσης.

– Το βάρος δε θα πρέπει να πέφτει στην ποσότητα των τραγουδιών, ούτε στον ενδεχόμενο υπηρετικό τους ρόλο σε άλλες διδακτικές σκοπιμότητες (π.χ. ενίσχυση άλλων μαθημάτων), αλλά στην ποιότητα και τη γενικότερη ευαισθησία που κάθε τραγούδι προωθεί.

– Η συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως των μαθητών στο τραγούδι κρίνεται ως εντελώς αναγκαία.

– Η έκταση της μελωδίας να μην ξεπερνά τα φυσικά όρια της φωνής τους παιδιού, όπως βέβαια αυτά μεταβάλλονται από τάξη σε τάξη.

– Η εκτέλεση των τραγουδιών από όργανο αφυπνίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των παιδιών και ενισχύει τις ακουστικές παραστάσεις.

– Το τραγούδι είναι απαραίτητο να συνυφαίνεται με τις άλλες μουσικές δραστηριότητες, π.χ. την κίνηση, το παιχνίδι κτλ.

Ως προς τη διδασκαλία ενός τραγουδιού προτείνεται η παρακάτω διαδικασία:

1. Ακρόαση:

Στη φάση αυτή οι μαθητές ακούνε το τραγούδι ολόκληρο από το δάσκαλο ή από κασετόφωνο πολλές φορές.

2. Ρυθμική αγωγή:

Απαγγέλονται τα λόγια ρυθμικά και συνοδεύονται από παλαμάκια. Τα παιδιά ακούνε και επαναλαμβάνουν όσο χρειάζεται.

3. Το τραγουδούν πολλές φορές χαμηλόφωνο μαζί με το δάσκαλο (ή το κασετόφωνο), ώστε να παρακολουθούν και να συγχρονίζονται. Όταν ο δάσκαλος κρίνει ότι τα παιδιά το έμαθαν, τότε μόνο θα τα αφήσει να το τραγουδήσουν μόνα τους.

4. Άσκηση με κίνηση και παιγνίδι:

Στην περίπτωση που το τραγούδι προσφέρεται για κίνηση (χορός ή παιγνίδι) επιχειρούμε τη διδασκαλία των αντίστοιχων κινήσεων.

Τέλος σημειώνονται και τα παρακάτω:

Η ύλη παρατέθηκε περιγραφικά και αφορά το σύνολο των επιδιώξεων που έχει η Μουσική αγωγή στην Α/βάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο η ύλη αυτή θα πρέπει με ευθύνη του δασκάλου στη φάση του προγραμματισμού να διαστρωματωθεί τουλάχιστον σε δύο επίπεδα που θα αντιστοιχούν στις τάξεις Γ' και Δ' το πρώτο και Ε' και ΣΤ' το δεύτερο.

Για τη διαστρωμάτωση σκόπιμο είναι να λαμβάνουμε υπόψη και τις παρακάτω αρχές:

1. Να κινούμαστε από το εύκολο προς το δύσκολο.

2. Να κινούμαστε από το όλο στα επιμέρους. Δίνουμε πρώτα π.χ. ολόκληρο το ρυθμικό και το μελωδικό σχήμα και έπειτα προχωρούμε στις λεπτομέρειες.

3. Να κινούμαστε από το γνωστό στο λιγότερο γνωστό. Πρέπει πάντοτε να έχουμε υπόψη μας τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών.

4. Να κινούμαστε από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, π.χ. για την εκμάθηση μιας μελωδίας, χρησιμοποιούμε μια γραμμή που αναπαριστά τη μελωδία (μελωδική γραμμή) σε ελεύθερη ηχητική απόδοση.

Επίσης κατά τον προγραμματισμό απαραιτήτως θα πρέπει να κατανεμηθεί και ο αντίστοιχος διδακτικός χρόνος της κάθε τάξης, όπως αυτός προβλέπεται από το Ω.Π., στις επιμέρους ενότητες. Αυτό δεν μπορεί - κι ούτε είναι σκόπιμο - να γίνει σε κεντρικό επίπεδο. Ωστόσο ενδεικτικά παρατίθεται ένα πλαίσιο αναφοράς αυτής της κατανομής στο παρακάτω διάγραμμα:

ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΣΤΗΝ Α/ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Ενδεικτική κατανομή του χρόνου — Τάξεις Γ'-Δ'	Ε'-ΣΤ'
Α' ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	1. Ακρόαση, Προσοχή ή διάκριση, απομνημόνευση ήχων. 2. Η έννοια του τονικού ύψους. 3. Ρυθμός-ΤΕΜΠΟ-Διάρκεια-Μέτρο. 4. Ένταση του ήχου. 5. Μελωδία. 6. Στοιχεία αρμονικής συνήχησης 7. Δημιουργικές εργασίες 8. Απλά στοιχεία μορφολογίας		
Β'	1. Δημοτική παράδοση 2. Βυζαντινή παράδοση 3. Έντεχνα τρ. Ελλήνων και ξένων 4. Μουσική παράδοση άλλων λαών 5. Επίκαιρα τραγούδια		
Γ' ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ	1. Χρήση οργάνων ακαθορίστου τονικού ύψους. Κρουστών. 2. Εκμάθηση μουσικών οργάνων καθορισμένου ύψους.		
Δ' ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ	1. Επισκέψεις μουσικών ομίλων στο σχολείο. 2. Παρακολούθηση μουσικών εκδηλώσεων.		

Άρθρο 4

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Θεατρικό παιγνίδι

1. ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ: Το θεατρικό παιγνίδι βοηθεί το παιδί:

– Να συνειδητοποιήσει τη σύνδεση όλων των επιμέρους καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων του σχολείου, καθώς και τη σύνδεση του σχολείου με το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

– Να βελτιώσει την ψυχοκινητική του έκφραση και να δραστηριοποιηθεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

– Να ανακαλύψει νέες δημιουργικές δυνατότητες και τρόπους επικοινωνίας.

– Να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που προσφέρει το Θ.Π. για να αντιληφθεί τις ανθρώπινες σχέσεις και τα προβλήματά τους.

– Να εξοικειωθεί με την τέχνη του θεάτρου και όσο το δυνατόν να την προσεγγίσει.

– Να αποκτήσει θεατρική παιδεία τόσο με τη γνώση και την αίσθηση των ρόλων και των κανόνων του θεατρικού παιγνιδιού. όσο και με την παρακολούθηση παραστάσεων.

– Να εκτιμά τα θεατρικά γεγονότα και τα σκηνικά επιτεύγματα.

– Να μπορεί, στις τελευταίες τάξεις, μέσα από τη συστηματική εφαρμογή και διαδικασία του Θ.Π., να φτάσει στην οργανωμένη παράσταση.

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες – Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Με το θεατρικό παιγνίδι επιδιώκουμε τα παιδιά να γίνουν ικανά: – Να καταλήξουν σε κάποιο «δρώμενο» με βάση το παιγνίδι, την αυτοέκφραση, την αισθησιοκινητική δράση. – Να εκφράσουν μύχιες καταστάσεις και προβλήματα που τα απασχολούν, ώστε να αποθέσουν ένα μέρος του συναισθηματικού τους φόρτου.	Α. Σωματική έκφραση Κύρια πηγή ευαισθητοποίησης είναι το σώμα. Με τη σωματική έκφραση το παιδί σχηματοποιεί σύμβολα και δηλώνει σκέψεις και συναισθήματα.	– Ελεύθερη κίνηση στο χώρο. – Αισθησιοκινητική δράση. – Από την ελεύθερη κίνηση στη συντονισμένη. – Ελεύθερες φόρμες έκφρασης. – Παιγνίδια με τη φωνή και το σώμα.
	– Να βελτιώσουν το γλωσσικό - εκφραστικό τους κώδικα και να ξεπεράσουν προβλήματα προσαρμογής και επικοινωνίας. – Να αποκτήσουν την αίσθηση της κίνησης, ώστε αυτή να γίνει μέρος της γνώσης και της έκφρασης. – Να εκφραστούν ελεύθερα και να επικοινωνήσουν.	Β. Αυτοσχεδιασμοί Οι αυτοσχεδιασμοί γίνονται με κάθε ευκαιρία που δίνεται στα παιδιά, ώστε να ανακαλύψουν κάποιες εμπειρίες που αποκτούν στην επικοινωνία τους με τους άλλους.	1. Ελεύθεροι αυτοσχεδιασμοί Μπορούν να προκύψουν από τα παιδιά, τα οποία ατομικά ή σε ομάδες ανακαλύπτουν θέματα που θα ήθελαν να παίξουν. 2. Αυθόρμητοι αυτοσχεδιασμοί Προβάλλονται από τα παιδιά με ποικίλους τρόπους και «στάσεις» στη διάρκεια ενός ατομικού ή ομαδικού αυτοσχεδιασμού. 3. Κατευθυνόμενοι αυτοσχεδιασμοί Αποτελούνται από συγκεκριμένα θέματα που παράγονται από το δάσκαλο - εμψυχωτή. Δίνονται και σαν συγκεκριμένη δραστηριότητα που τα παιδιά εκτελούν ατομικά ή συλλογικά. 4. Σκηνικοί αυτοσχεδιασμοί Το αποτέλεσμα ενός από τους προηγούμενους αυτοσχεδιασμούς παίρνει πια το χαρακτήρα «σκηνικού δρώμενου». Σημ.: Στους αυτοσχεδιασμούς χρησιμοποιούν τα παιδιά (αν θέλουν) και διάφορα είδη μεταμφίεσης (παλιά ρούχα - καπέλα - περούκες - μάσκες κτλ.).
		Γ. Εκμετάλλευση του τυχαίου Από κάποιο τυχαίο γεγονός - ένα απρόοπτο «συμβάν» - μια κίνηση, μια ιδέα, μια «δράση» μπορεί να παραχθεί μια «κατάσταση».	
		Δ. Τα κύρια κωμικά στοιχεία – Υπερβολή κι αντίθεση. – Κωμωδία των παρεξηγήσεων.	– Χοντρός - Λιγνός. – Κοντός - Ψηλός. – Γίγαντας και νάνος. – Κλαφιάρης - χαρούμενος. – Ένας ανήσυχος άνθρωπος στο πλάι ενός ήμερου. – Είπα στον Α' αυτό που έπρεπε να πω στον Β'. – Νόμισα τον Α' για το Β' και του φέρθηκα ανάλογα. Έτσι δημιουργήθηκε ένα «επεισόδιο». – Έδωσα ένα γράμμα - μήνυμα σε αντίθετο αποδέκτη. – Άλλα του είπα κι άλλα κατάλαβε κτλ.
Το θεατρικό παιγνίδι «κοίτη» συνάντησης των επιμέρους καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων Α. ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ - ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ	– Να συνδέσουν το θεατρικό παιγνίδι με τις εικαστικές τέχνες. – Να ενεργοποιηθούν με αφορμή ή εξωτερικά εικαστικά ερεθίσματα. – Να τους δοθεί η ευκαιρία και η δυνατότητα εικαστικής - σκηνικής παρέμβασης στο χώρο.	Ε. Δημιουργία περιβάλλοντος δράσης Το περιβάλλον διαμορφώνεται: 1. Από το δάσκαλο - εμψυχωτή και προσφέρεται σαν έκπληξη στα παιδιά. 2. Από τα παιδιά μόνα τους ή σε συνεργασία. – Όταν δημιουργηθεί με κάποιο τρόπο ένα περιβάλλον δράσης η λει-	Περιβάλλον δράσης μπορεί να δημιουργηθεί μέσα στην τάξη, σε κάποια άλλη αίθουσα ή ακόμα και στο ύπαιθρο. Το περιβάλλον μπορεί να είναι: 1. Φανταστικό: – Διαστημόπλοιο – Βυθός θάλασσας – Σπίτι παραμυθιών – «Η σπηλιά του Ποσειδώνα» – Το παράξενο σπίτι κ.ά.

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες – Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
		τουργικότητά του αρχίζει να παράγει πλήθος ερεθισμάτων που εμπνέουν στα παιδιά την κίνηση, τη συμπεριφορά και τη δράση τους στο χώρο. – Τα παιδιά αφήνονται ελεύθερα να αναπτύξουν τα παιχνίδια τους στο περιβάλλον που δημιουργήθηκε.	2. Συγκεκριμένο - υπαρκτό α) – Καφενείο - ταβέρνα – Λούνα παρκ – Λαϊκή αγορά – Διάφορα μαγαζιά – Γραφεία επιχειρήσεων – Εργοστάσιο κτλ. β) – Διαμόρφωση χώρου σε συγκεκριμένο γεωγραφικό διαμέρισμα, με γνωρίσματα: – ιστορικά – περιβάλλοντος – πολιτιστικά (μουσικά - χορευτικά - ποιητικά κ.ά.). 3. Διάφορα θέματα ή ερεθίσματα που αντλούνται μέσα από την ύλη των μαθημάτων που διδάχτηκαν. 4. Υλικά: – Μερικά μέτρα πολύχρωμων υφασμάτων – Διάφορα παλιά αντικείμενα – Εξαρτήματα (παλιές πόρτες, κιβώτια, καφάσια, λάστιχα αυτοκινήτων, παλιές συσκευές, μηχανές κ.ά.) – Χαρτί μέτρου - γκοφρέ – Χασαπόχαρτο κ.ά.
Διαδικασία δημιουργίας «μάσκας» και επίδρασή της στη συμπεριφορά του παιδιού.	– Να εμβαθύνουν στην έννοια της «μάσκας - προσώπου» και της σχέσης μεταξύ χαρακτηρολογικών στοιχείων του προσώπου και των μύθων. – Να ανακαλύψουν ανθρώπινες ιδιότητες, συναισθηματικές καταστάσεις, κοινωνικά στοιχεία και να τα αποτυπώσουν στο «πρόσωπο - μάσκα». – Να εξωτερικεύσουν εμπειρίες που έχουν δεχτεί από την επίδραση της μάσκας - κούκλας που κατασκεύασαν. – Να συνδέουν την κατασκευή «μάσκας - κούκλας» με αντίστοιχες δραστηριότητες της εικαστικής αγωγής.	Στ' Μάσκα - κούκλα Το θεατρικό παιγνίδι αναπαράγεται με πολλές τεχνικές. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη δημιουργία και τη χρήση μάσκας - κούκλας, που μεταβάλλεται σε δρων πρόσωπο, ζώο, κτλ.	Μάσκες Η κατασκευή μάσκας είναι σχετικά απλή· αρκεί να σκεφτούν το πρόσωπό τους ή το πρόσωπο κάποιου ζώου: – «Πώς είναι»; - Τι εκφράζει; – Πώς συμπεριφέρεται στους άλλους; Μάσκα μπορεί να γίνει με χαρτί ή χαρτόνι, κόβοντάς το στα μέτρα του προσώπου μας - με την πίεση αλουμινόχαρτου στο πρόσωπό μας και την αποτύπωση των χαρακτηριστικών του καθώς και με υγρή γυψοταινία στην οποία επίσης αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά μας. Ακόμα με ποικίλα υλικά μπορούμε να κατασκευάσουμε μάσκες, που να παρουσιάζουν πρόσωπο ζώων ή να συμβολίζουν διάφορα αντικείμενα (έπιπλα - μηχανήματα κτλ). – Πάνω σ' αυτά μπορεί να γίνει οποιαδήποτε εικαστική επεξεργασία (ζωγραφική - κολάζ κτλ.). – Στη συνέχεια τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με τη συγκέντρωση πληροφοριών και στοιχείων, ώστε να γνωρίσουν γιατί οι άνθρωποι φτιάχνουν μάσκες, για ποιο λόγο τις χρησιμοποιούν στις τελετουργίες, στα λαϊκά δρώμενα, στις γιορτές, στο θέατρο, γιατί βάφουν τα πρόσωπά τους· πως χρησιμοποιείται το μακιγιάζ σαν μάσκα κτλ. Κούκλες Μπορούμε να ακολουθήσουμε την ίδια διαδικασία με την κατασκευή μάσκας. – Με διάφορα υλικά είναι δυνατόν να κατασκευάσουμε κούκλες σε μεγάλο μέγεθος, που το κεφάλι τους στηρίζεται πάνω σε κοντάρι. Το κοντάρι καλύπτεται με διάφορα υφάσματα ή χαρτιά μέσα στα οποία μπαίνει το παιδί αφού αφεθεί κάποιο άνοιγμα για να βλέπει. Με τις κούκλες αυτές τα παιδιά παίζουν διάφορα «δρώμενα» με λόγο και κίνηση, παντομίμα ή τραγούδι. – Κούκλες του γνωστού κουκλοθέατρου μπορούν να γίνουν με απλούς ή σύνθετους τρόπους. Άλλες δραστηριότητες

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες – Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
			– Συνθέσεις γραπτών κειμένων – Συνδέσεις μύθου και μάσκας – Γλωσσικές - ορθοφωνικές ασκήσεις Ασκήσεις για εξοικείωση με την τεχνική του διαλόγου, της έντασης και του χρώματος της φωνής. Υλικά για την κατασκευή μάσκας - κούκλας – Νεροκολοκύθες – Χαρτοσακκούλες – Καλσόν – Πολτός από χαρτί - παλιές εφημερίδες ή πριονίδι με κόλλα. – Δέρματα διάφορα - Νάϋλον – Χαρτόκουτες – Χασαπόχαρτο – Χαρτόνια - χαρτί γκοφρέ - γλασέ – Κομμάτια ύφασμα – Πολύχρωμα κουρέλια - κορδέλες – Άχυρο - χόρτο - μαλλί - βαμβάκι – Φύλλα φυτών ή δέντρων – Λαστιχάκια - σπάγγος -κόλες διάφορες – Χρώματα: δαχτυλομπογιές - πλαστικά - τέμπερες - παστέλ - μαρκαδόροι κ.ά. Απαραίτητα εργαλεία: – Κοπίδια - ψαλίδια – Συρραπτική μηχανή – Πένσες - σουβλιά
Β' ΜΟΥΣΙΚΗ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	– Να συνδέσουν το θεατρικό παιχνίδι με την εικόνα, τα σύμβολα, τους ήχους κ.ά. – Να εκφράσουν την αίσθηση και τη «στάση» (αντίδραση), που μας προκαλούν διάφορα ηχητικά και οπτικά ερεθίσματα, όπως η βροχή, ο κεραυνός, το κύμα της θάλασσας, ο άνεμος· εικόνες όπως φωτογραφίες γεγονότων ή αντικειμένων, ζωγραφιές, καρτ ποστάλ κ.ά. – Να παρατηρήσουν και να επεξεργαστούν σε πολλαπλά επίπεδα και τεχνικές το τυχαίο και το απρόοπτο.	Ζ. Οπτικοακουστικά ερεθίσματα Παράγονται με τη βοήθεια διαφόρων προβολών, φωτιστικών συσκευών, προβολέων, ζωγραφικών πινάκων, έργων γλυπτικής και ανοργάνωτων ήχων από τη φύση, το δομημένο περιβάλλον και διάφορες άλλες πηγές. Το τυχαίο και το απρόοπτο αποτελούν επίσης πηγές ερεθισμάτων.	1. Οπτικό ερέθισμα Προβάλλουμε μια διαφάνεια που δείχνει ένα σπίτι, κάποιο δρόμο ή ένα περιβάλλον. Τα παιδιά παρατηρούν την εικόνα. Ο εμψυχωτής - δάσκαλος ρωτά: – Τι μπορεί να συμβαίνει σ' εκείνο το σπίτι. Πότε χτίστηκε; Με ποια υλικά; – Ποιοι κυκλοφορούν στο δρόμο; Που πάνε; Από πού έρχονται; – Ποιοι χάθονται στο σπίτι; – Ποια εποχή; (χρονική - ιστορική) Ίδια διαδικασία μπορεί να ακολουθηθεί, αφού τοποθετήσουμε στον τοίχο αντίγραφα ζωγραφικών έργων κ.ά. με διάφορες παραστάσεις. Σ' αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά σχολιάζουν την εικόνα και προσπαθούν να ζωντανέψουν κάποια στοιχεία που έχουν σχέση μ' αυτή. 2. Ηχητικό ερέθισμα Παράδειγμα: Ακούμε το μουσικό έργο «Μολδαύας» του Σμέτανα. Τα παιδιά παρακολουθούν νοερά τη ροή του ποταμού, καθώς περιγράφεται με τους ήχους. Έπειτα παριστάνουν τις σκηνές που φαντάστηκαν και στη συνέχεια εκφράζονται εικαστικά και κινητικά. 3. Παιγνίδια και αυτοσχεδιασμοί με το στόμα, το φως και τη σκιά σε λευκές επιφάνειες.
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΒΙΟΜΑΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΝ Ή ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ	– Να συνδέσουν τους διάφορους «ρόλους» που ανακάλυψαν μόνα τους, δημιουργώντας ένα θέαμα.	Η. Θεματολογία Το θέμα στο θεατρικό παιγνίδι δεν είναι προκαθορισμένο. Δημιουργείται από τα παιδιά στη διάρκεια των Α' και Β' φάσεων. Ενδέχεται όμως να υπάρχουν και κάποια θεατρικά παιγνίδια με ένα σχέδιο δράσης, που έχει προετοιμάσει ο εμψυχωτής - δάσκαλος.	Θεματολογικό υλικό – Προσωπικά βιώματα. – Διάφορα κοινωνικά ή επίκαιρα γεγονότα. – Φανταστικά γεγονότα (π.χ. κάποιο όνειρο που είδαν). – Προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί στο σπίτι, στο σχολείο, στη γειτονιά – Σχέσεις με τους άλλους (γονείς - δασκάλους - φίλους κ.ά.).

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες – Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
			– Σχέσεις παραγωγής και εργασίας. – Λαϊκές παραδόσεις και θρύλοι. – Ευκαιριακά θέματα. Πολλές ενότητες της διδακτέας ύλης μπορούν να αποτελέσουν θεματολογικό υλικό Θ.Π. Θέματα αντλούνται από: α) τα μαθήματα: – Νεοελληνική γλώσσα – Μαθηματικά – Μελέτη Περιβάλλοντος – Αισθητική αγωγή – Ιστορία – Γεωγραφία – Φυσικά – Κοιν. και Πολιτική αγωγή β) τη σχολική ζωή, γ) τη λογοτεχνία.
	Να κνακαλύψουν και να αξιοποιήσουν τις πολλαπλές χρήσεις και μορφές του χώρου.	Θ. Χώρος Χώρος δράσης του Θ.Π. μπορεί να είναι κάθε σημείο του χώρου όπου κινούνται τα παιδιά: τάξη - αίθουσα - γήπεδο - παιγνιδότοπος κ.λπ. Θεατρικό παιγνίδι μπορεί να γίνει παντού. Δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει σκηνή.	
	– Να συνδυάσουν και να διευρύνουν τις έννοιες: «μεταμφίεση», «μάσκα», «εικαστική αναπαράσταση». – Να ανακαλύψουν: α) τη σημασία της εκφραστικότητας (αισθητική) της όψης σε σχέση με το ήθος που προτείνει ο ρόλος. β) το «εγώ» μέσα σ' ένα άλλο πρόσωπο ή ένα άλλο πρόσωπο μέσα στο δικό τους.	Ι. Μεταμφίεση Δε χρησιμοποιούμε συγκεκριμένα κοστούμια ή εξαρτήματα αμφίεσης.	Υλικά μεταμφίεσης Τοποθετούνται από την αρχή της σχολικής χρονιάς μέσα σε κιβώτια - σεντούκια - χαρτοκιβώτια - σάκκους κτλ. Είναι είδη που τα περισσότερα έχουν φέρει τα παιδιά από τα σπίτια τους π.χ. παλιά φουστάνια - παντελόνια, σακκάκια - καπέλα, τσάντες, γραβάτες, παπούτσια, ζακέτες, παλιές συσκευές τηλεφώνου κ.ά.
		ΙΑ. Σκηνικό-κοστούμια Τα παιδιά διαμορφώνουν μόνα τους το «σκηνικό χώρο» κι επιμελούνται την εμφάνισή τους. ΙΒ. Μακιγιάζ Μεταμφίεση προσώπου (μάσκα).	Υλικά διαμόρφωσης σκηνικού χώρου – Μερικά μέτρα, πολύχρωμων υφασμάτων – Σεντόνια-χαραβόπανο – Χαρτί του μέτρου κ.ά. Υλικά μακιγιάζ – Διάφορα χραγιόν (μαλακά) – Δακτυλομπογιές (χρώματα απλά στη χρήση του κι αβλαβή για τα παιδιά). – Πούδρες-αλεύρι – Περούκες – Τσιμπιδάκια – Χτένια – Καθρέπτες κ.ά.
	Να συνδέσουν το θεατρικό παιγνίδι με τη μουσική και τη μουσική με την κίνηση και την αίσθηση και την έκφραση.	ΙΓ. Ηχητικά-Μουσικά ερεθίσματα Βασική ηχητική κάλυψη των διαφόρων φάσεων του Θ.Π. γίνεται: α) Με ζωντανή μετάδοση ήχων. Ο δάσκαλος εμψυχωτής παίζει κάποιο όργανο και συνοδεύει τα παιδιά στις διάφορες κινησιολογικές φόρμες. β) Μουσική που μεταδίδεται από κασετόφωνο. γ) Ήχους που παράγουν τα παιδιά με διάφορους τρόπους και όργανα.	Πηγές άντλησης ηχητικών-μουσικών ακουσμάτων – Πρωτογενείς-ανοργάνωτοι ήχοι – Λαϊκή μουσική διαφόρων λαών και παραδοσιακή δημοτική μουσική – Μουσική τσίρκου – Ηλεκτρονική μουσική – Αυτοσχεδιασμοί οργάνων από λαϊκούς οργανοπαίχτες. – Μουσική μπαρόκ – Μουσική από τον κινηματογράφο και το θέατρο. Όργανα: – Ντέφια-τύμπανα-ταμπουρίνα – Μεταλλόφωνα – Ξυλόφωνα – Διάφορα κρουστά – Κομμάτια από ξύλο – Κομμάτια από μέταλλο – Κουτιά μεταλλικά ή πλαστικά που έχουν μέσα όσπρια, άμμο, βότσαλα, ρύζι κτλ.

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες - Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
			– Φλογέρες, πίπιζες – Καλάμια-ροκάνες κ.ά. Τα παιδιά χρησιμοποιούν τα διάφορα ηχητικά αντικείμενα που παράγουν (συνθέτουν) διάφορους αυτοσχέδιους ρυθμούς, αυτοσχεδιάζουν τραγουδάκια ή συνοδεύουν το λόγο ανάλογα με τη διάθεση που έχουν εκείνη τη στιγμή. Συμπληρωματικά μπορούν να γίνουν: – Ασκήσεις αναπνοής και χαλάρωσης. – Ασκήσεις για την ανακάλυψη του σώματος σαν «ηχείου». – Ασκήσεις κατεύθυνσης - έντασης - διάρκειας.
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ Εξελικτική πορεία των φάσεων του Θ.Π. Διαδικασία ανάπτυξης. Δομική συγκρότηση	– Να απελευθερωθούν από έμφυτες συστολές, αντιπαλότητες, εντάσεις. – Να εξοικειωθούν με τον εμψυχωτή. – Να συγκροτηθούν σε ομάδες και να αισθανθούν μέλη της	Α' Φάση Έντονη αισθησιοκινητική δράση. – Ελεύθερες κινητικές δραστηριότητες – Σωματική έκφραση – Κινησιολογικοί αυτοσχεδιασμοί – Φόρμες έκφρασης – Ψυχοκινητική – Αυτοσυγκέντρωση	
	– Να αναπαραγάγουν ρόλους και να δημιουργήσουν θέματα.	Β' Φάση Δημιουργία θέματος από τα ίδια τα παιδιά, ανάλογα με το θέμα αν είναι ελεύθερο ή κατευθυνόμενο. Τα θέματα συγκλίνουν σε έναν κύριο άξονα. Αν υπάρχουν κατευθυνόμενα θέματα, η παρέμβαση των παιδιών μπορεί να φτάνει και μέχρι ανατροπής του «μύθου». Σημ. Οι λύσεις δε θα πρέπει να προσφέρονται έτοιμες.	– Δημιουργία ομάδων ρόλων – Αναπαραγωγή ρόλων – Επικοινωνία μέσα από κάποιο ρόλο που ανακάλυψαν μόνα τους τα παιδιά. – Αυτοσχεδιασμοί – Μεταμφίεση - Μακιγιάζ – Ελεύθερο παιγνίδι έκφρασης σε ομάδες – Διαμόρφωση σκηνικού χώρου Σημ. Ο εμψυχωτής συντονίζει, δεν κατευθύνει· προσπαθεί να δημιουργήσει στα παιδιά την «αίσθηση» του ρόλου παρά να «διδάξει» τον τρόπο που θα παίξουν.
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΚΦΡΑΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	– Να συνθέσουν και να δώσουν «σκηνικό» χαρακτήρα στα θέματα που ανακάλυψαν.	Γ' Φάση Σκηνικός αυτοσχεδιασμός θεατρικό δρώμενο.	Τα παιδιά παίζουν τα θέματα που ανακάλυψαν με βασικά μέσα έκφρασης, την κίνηση και το λόγο και φτάνουν στην εκτέλεση ενός θεατρικού δρώμενου.
ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΡΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΑΝ.	– Να αναλύσουν, να συζητήσουν, να επεξεργαστούν τα διάφορα «δρώμενα».	Δ' Φάση Τα παιδιά συζητούν τα όσα έπραξαν και είδαν. Με τα νέα στοιχεία, που πιθανόν να προκύψουν, μπορεί να ξαναρχίσει μια νέα δράση, ένα άλλο θεατρικό παιγνίδι.	Η επεξεργασία της Δ' φάσης κινείται σε πολλά επίπεδα και χρησιμοποιεί πλήθος δραστηριοτήτων όπως: Εικαστικές δραστηριότητες Τα παιδιά ζωγραφίζουν, τους ρόλους που έπαιξαν, τα ρούχα που φορούσαν, το χώρο που κινήθηκαν (φανταστικό ή πραγματικό), τι ένιωθαν όταν έπαιζαν κτλ. Κατασκευάζουν τη μακέτα του χώρου που κινήθηκε η ιστορία του Θ.Π., τα μετατρέπουν σε κούκλες ή αντικείμενα και οργανώνουν με αυτά μια άλλη παράσταση. Δραστηριότητες προφορικού και γραπτού λόγου – Περιγράφουν την ιστορία που έπαιζαν, τα λόγια που είπαν, τους διαλόγους κτλ.
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	– Να εξοικειωθούν με την οργανωμένη θεατρική πράξη και τις σχετικές με αυτή δραστηριότητες. – Να δουν το θέατρο σαν μέσο επικοινωνίας και κοινωνικής αναγκαιότητας.	Προεκτάσεις του θεατρικού παιγνιδιού.	– Παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων στο σχολείο ή σε θεατρική αίθουσα. – Παίξιμο ηθοποιών με τα παιδιά ή μπροστά στα παιδιά και συζήτηση μετά την παράσταση. Επίσκεψη ομάδων τέχνης από ειδικούς της παιδευτικής θεατρικής έκφρασης (παιδαγωγικής θεάτρου) στο σχολείο και οργάνωση θεατρικών παιγνιδιών περιβάλλοντος έκφρασης και φαντασίας κ.ά. – Δημιουργία θεατρικής βιβλιοθήκης. – Πραγματοποίηση ρεπορτάζ από τα παιδιά

Γενικές ενότητες της παιδευτικής διαδικασίας	Επιδιώξεις	Επιμέρους ενότητες – Περιεχόμενο	Δραστηριότητες - μέσα
			πάνω σε κάποιο θέμα (στο χώρο του σχολείου, της γειτονιάς, της οικογένειας, της εργασίας κ.ά.) και αναπαραγωγή του σε θεατρικό δρώμενο στο σχολείο. – Επισκέψεις σε αρχαία θέατρα. – Ξεναγήσεις σε θεατρικές αίθουσες, θεατρικά μουσεία κτλ. – Ενημέρωση πάνω σε σημαντικά θεατρικά γεγονότα. ΣΗΜ. Από τα θέματα που αναπαράγονται στη διάρκεια των θεατρικών παιγνιδιών, μπορούν να διαλέξουν κάποια, τα οποία, αφού υποστούν την ανάλογη επεξεργασία, θα αποτελέσουν κείμενα για μια οργανωμένη παράσταση. Τα παιδιά γράφουν τα κείμενα με τη συνεργασία (αν το ζητήσουν) του δασκάλου εμψυχωτή.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι Θεατρικού Παιχνιδιού:

α) Ο δάσκαλος κάνει Θ.Π. στα παιδιά.

β) Ο δάσκαλος κάνει Θ.Π. μαζί με τα παιδιά.

γ) Τα παιδιά κάνουν Θ.Π. Ο δάσκαλος διατηρεί το πλαίσιο και διευκολύνει τα παιδιά να εκφραστούν όπως θέλουν.

Ο α' τύπος αφορά κυρίως παιδιά Α' και Β' τάξης, ο β' τύπος παιδιά Γ' και Δ' τάξης και ο γ' τύπος παιδιά Ε' και ΣΤ' τάξης. Φυσικά, δεν αποκλείεται κανένας από καμία τάξη.

Στη διαδικασία της ελεύθερης έκφρασης τα παιδιά πρέπει να νιώθουν ασφάλεια και να συγκροτούν ομάδα της οποίας τα μέλη να έχουν φτάσει σ' έναν ικανοποιητικό βαθμό επικοινωνίας.

Ο τύπος και οι τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν για την αναπαραγωγή ενός Θ.Π. καθορίζονται κατά κύριο λόγο από την ομάδα.

Ενδεικτικά το Θ.Π. ακολουθεί τις εξής τέσσερις φάσεις:

Α' Φάση

Στάδιο απελευθέρωσης. Συγκρότηση ομάδας.

Το παιδιά απευθύνεται στους άλλους με τη «στάση» και την κίνηση κι εκφράζεται με κύριο μέσο το σώμα του. Στην έκφρασή του συμβάλλουν μουσικές και εικαστικές δραστηριότητες σε συνδυασμό. Για να μπορέσει το παιδί να εκφραστεί με το σώμα θα πρέπει να μπορεί να κινηθεί μέσα στο χώρο.

Παραδείγματα ασκήσεων σωματικής έκφρασης:

– Κίνηση με δάχτυλα, καρπό, παλάμη, πέλματα, γόνατα.

– Γίγαντας - νάνος, γέρος - νέος.

– Πέρασμα από ποταμάκι, γέφυρα, βράχο-βράχο, επικίνδυνη σκάλα.

– Ακούμε κάποιον ήχο ή μια μουσική φράση και την εκφράζουμε με το σώμα.

– Πετάμε σαν πουλιά.

– Πετάμε ψηλά ένα πανί και τρέχουμε να μπούμε αποκάτω. Βρέχει - σκεπαζόμαστε.

– Κάνει ζέστη. Βγάζουμε το πανί. Κάνει κρύο - τυλιγόμαστε. Βγαίνει ο ήλιος - το πετάμε ψηλά και τρέχουμε κ.ά.

Β' Φάση

Στάδιο παραγωγής θεμάτων.

Αφού συνειδητοποιήσουν τα παιδιά ότι με το σώμα τους μπορούν να εκφράσουν καταστάσεις, ενέργειες, επιθυμίες, ανάγκες κτλ., μπορούν στη συνέχεια να σχεδιάσουν «ιστορίες», «μύθους» με εσωτερική ενότητα (αρχή, μέση, τέλος). Για παράδειγμα: Στην Α' φάση «διηγούνται το πέρασμα στενού γεφυριού» εκφράζουν το φόβο, την απειλή, επιτίθενται κ.ά. στη φάση αυτή «συνθέτουν» τα παραπάνω σε ενιαίο μύθο, σύμφωνα με το γνωστό μύθο του Αισώπου με τις δύο κατσίκες. Στη φάση αυτή έχουμε παραγωγή ενός σεναρίου με αρχή, κορύφωση μέσα από κάποια πλοκή και λύση καθώς και τη διαμόρφωσή του χώρου της «σκηνικής δράσης».

Γ' Φάση

Στάδιο εκτέλεσης - Σκηνικός αυτοσχεδιασμός.

Είναι η φάση της εκτέλεσης των προσχεδιασμένων. Στη διάρκεια αυτής της φάσης τα παιδιά ανακαλύπτουν τις προεκτάσεις ενός ρόλου, συνειδητοποιούν τη διαλεκτική σχέση με τα άλλα πρόσωπα, την έμμεση αίσθηση των αντίστοιχων με το ρόλο τους βιωμάτων.

Δ' Φάση

Σημείο ανάλυσης και επεξεργασίας.

Το Θ.Π. μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένο με την τρίτη φάση. Μπορεί όμως να ακολουθήσει συζήτηση επάνω στις δραστηριότητες που προηγήθηκαν και στις αντιδράσεις που δημιούργησαν.

Ο ρόλος του δασκάλου σ' όλες τις φάσεις είναι ρόλος εμψυχωτή και όχι παρεμβατικός. Ο εμψυχωτής συμμετέχει στις συγκινήσεις και στα δρώμενα του Θ.Π., χωρίς να τα καθορίζει, να τα επιβάλλει ή να τα αξιολογεί.

Άρθρο 5

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από το σχολικό έτος 1989-90.

Στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος διατάγματος.

Αθήνα, 30 Μαρτίου 1990

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Κ. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Εκδίδει την ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ από το 1833

Διεύθυνση : Καποδιστρίου 34
Ταχ. Κώδικας: 104 32
TELEX : 22.3211 YPET GR

Οι Υπηρεσίες του **ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ** λειτουργούν καθημερινά από **8.00'** έως **13.30'**

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

* Πώληση ΦΕΚ όλων των Τευχών Καποδιστρίου 25 τηλ.: 52.39.762
* ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ: Σολωμού 51 τηλ.: 52.48.188
* Για φωτοαντίγραφα παλαιών τευχών στην οδό Σολωμού 51 τηλ.: 52.48.141
* Τμήμα πληροφόρησης: Για τα δημοσιεύματα των ΦΕΚ τηλ.: 52.25.713 – 52.49.547

* Οδηγίες για δημοσιεύματα Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ τηλ.: 52.48.785

Πληροφορίες για δημοσιεύματα Ανωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ τηλ.: 52.25.761

* Αποστολή ΦΕΚ στην επαρχία με καταβολή της αξίας του δια μέσου Δημοσίου Ταμείου Για πληροφορίες: τηλ.: 52.48.320

Τιμές κατά τεύχος της ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ:

Κάθε τεύχος μέχρι 8 σελίδες δρχ. 30. Από 9 σελίδες μέχρι 16 δρχ. 40, από 17 έως 24 δρχ. 50

Από 25 σελίδες και πάνω η τιμή πώλησης κάθε φύλλου (8σέλιδου ή μέρους αυτού) αυξάνεται κατά 20 δρχ.

Μπορείτε να γίνετε συνδρομητής για όποιο τεύχος θέλετε. Θα σας αποστέλλεται με το Ταχυδρομείο.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Κωδικός αριθ. κατάθεσης στο Δημόσιο Ταμείο 2531			Κωδικός αριθ. κατάθεσης στο Δημόσιο Ταμείο 3512	
Η ετήσια συνδρομή είναι:			Ποσοστό 5% υπέρ του Ταμείου Αλληλοβοηθείας του Προσωπικού (ΤΑΠΕΤ)	
α) Για το Τεύχος Α'	Δρχ.	8.500	Δρχ.	425
β) » » » Β'	»	12.500	»	625
γ) » » » Γ'	»	5.000	»	250
δ) » » » Δ'	»	12.000	»	600
ε) » » » Αναπτυξιακών Πράξεων	»	9.500	»	475
στ) » » » Ν.Π.Δ.Δ.	»	5.000	»	250
ζ) » » » ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	»	3.000	»	150
η) » » » Δελτ. Εμπ.& Βιομ. Ιδ.	»	6.000	»	300
θ) » » » Αν. Ειδικού Δικαστηρίου	»	1.500	»	75
ι) » » » Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	»	25.000	»	1.250
ια) Για όλα τα Τεύχη	»	55.000	»	2.750

Πληροφορίες: τηλ. 52.48.320